

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Psühholoogia instituut

Liisa-Airiin Räs

Romantilise äkkhülgamise kogemuse seosed isiklike väärtustega varases täiskasvanueas

Uurimistöo

Juhendaja: Annika Tamme, MSc

Läbiv pealkiri: Romantilise äkkhülgamise seosed isiklike väärtustega

Tartu 2023

Romantilise äkkhülgamise kogemuse seosed isiklike väärtustega varases täiskasvanueas**Kokkuvõte**

Antud töö eesmärk on uurida, kas romantilist äkkhülgamist kogenute vahel esineb seoseid isiklike väärtustega varases täiskasvanu eas (18-29 aastat). Lisaks uurin, kas romantilise äkkhülgamise kogemuse ja soo vahel on seos. Osalejad ($N = 320$) läbisid veebiküsimustiku, kus nad vastasid isiklike väärtusi (muutusele avatus, konservatiivsus, eneseupitamine, eneseületamine) hindavale Schwartzi portreeväärtuste küsimustikule ning küsimusele oma kokkupuutest romantilise äkkhülgamise kogemusega. Tulemustes ei esinenud statistiliselt olulisi seoseid romantilise äkkhülgamise kogemuse ja isiklike väärtuste vahel. Samuti ei leitud seost äkkhülgamise kogemus ja soo vahel. Antud uurimistöö aitab paremini mõista romantilise äkkhülgamise kogemuse seoseid isiklike väärtuste ja sooga.

Märksõnad: romantiline äkkhülgamine, isiklikud väärtused, varajane täiskasvanuiga

Associations between being ghosted and personal values in early adulthood**Abstract**

The aim of this research is to investigate the associations between being ghosted and personal values in early adulthood (18-29 years) and whether there is an association between being ghosted and gender. 320 participants completed an online questionnaire, which included the Schwartz Portrait Values Questionnaire to assess personal values (openness to change, conservatism, self-indulgence, self-transcendence) and a question about their experience of being ghosted. The results showed no statistically significant relationships between being ghosted and personal values nor being ghosted and gender. The present research helps to better understand the relationship between being ghosted and personal values and gender.

Keywords: ghosting, personal values, early adulthood

Romantiline äkkhülgamine

Romantilist äkkhülgamist (*ghosting*) võib defineerida kui romantilise suhte lõpetamise viisi, kus üks osapool katkestab ilma põhjendust andmata teise osapoolega kogu suhtluse (Kay & Courtice, 2022). Kuigi romantiline äkkhülgamine kui romantilise suhte lõpetamise viis on tõenäoliselt kasutusel olnud juba pikemat aega (Kay & Courtice, 2022), on selle kasutamine populaarsust kogunud peale tehnoloogia kasutusele võttu (LeFebvre, 2017). Sotsiaalmeedia saidid on muutunud lahutamatuks osaks inimeste sotsiaalsete interaktsioonide vahendamises nii tava kui ka romantilistes suhetes. Tihti peale toimub romantiliste suhete algus, areng ja säilitamine just tehnoloogiliste kanalite vahendusel (Fox & Warber, 2013; Freedman et al., 2019), kuid see annab inimestele ka kergema võimaluse suhete lõpetamiseks.

Kõige tihedamalt puutuvad romantilise äkkhülgamisega tõenäoliselt kokku just varajases täiskasvanueas ehk 18-29-aastased inimesed. Kuigi sotsiaalmeedia kasutus on vanemate inimeste seas aastatega tõusnud, on varajases täiskasvanueas selle kasutus siiski kõige laiemalt levinud (Gottfried, 2024; Perrin, 2015). Antud perioodi iseloomustab romantiliste ja seksuaalsete avastuste tegemine ning suurema tähelepanu pööramine suhetele (Morgan, 2013). Paljud antud eas inimesed kasutavad sotsiaalmeedia kanaleid teineteisega ühenduse hoidmiseks (Rus & Tiemensma, 2017). Samuti on leitud, et just noores täiskasvanueas olevad inimesed kaasavad suurema tõenäosusega tehnoloogiat suhete lõpetamise strateegiatesse (Weisskirch & Delevi, 2013). Antud informatsioonist lähtudes võibki järeldada, et varases täiskasvanueas, kus tehnoloogia kasutus ja suhetele panustatud aeg on kõrgeim, on kontakt äkkhülgamisega, mis toimub tihti tehnoloogia vahendusel, samuti kõige tihedam.

Soo potentsiaalne seos romantilise äkkhülgamise kogemisega on ebaselge. Kuigi Biolcati et al. (2022) leidsid, et naised kasutavad suurema tõenäosusega äkkhülgamise sarnaseid tegevusi nagu sõnumivahetuse katkestamine ja karistuslik vaikimine, ei ole mitmed uuringud otsese äkkhülgamise kasutamise ja soo vahel olulist seost leidnud (Biolcati et al., 2022; Navarro et al., 2020; Navarro et al., 2021). Laialdasemalt on uuritud digitaalse romantilise väärkohtlemise kogemist, mille kohta on leitud vastandlikke tulemusi. Osad uuringud on leidnud, et ohvri rollis on suurema tõenäosusega naised (Reed et al., 2017; Zweig et al., 2013), kuid on leitud ka vastupidist, et ohvri rollis on enam mehi (Bennet et al., 2011). Samas leidub uuringuid, mis ei ole ohvriks olemises soolisi erinevusi leidnud (Finn, 2004; Wolford-Clevenger et al., 2016). Üldiselt

võiks olla oodatav, et romantiliste suhetega seotud aspektides esinevad soolised erinevused. Sellele viitavad näiteks soonormide olemasolud, kuidas meestelt ja naistelt on oodatud erinevate „reeglite“ järgi käitumist (Crawford & Popp, 2003; Moreau et al, 2019). Kuid nagu näha, siis varasemad uuringud, mis on sugude vahelisi erinevusi uurinud, on pigem leidnud vastuolulisi tulemusi või ei ole erinevusi üldse leidnud. Romantilise äkkhülgamise kogemise ja soo vahelisi seoseid ei ole varasemalt otseselt uuritud, seega on raske öelda, kas ja kuidas sugu äkkhülgamise kogemisega seotud on. Varasematest antud teemaga seonduvatest uuringutest on näha, et soo roll romantilistes suhetes on mitmekülgne, mille tõttu on selgema arusaama loomiseks hea uurida ka äkkhülgamise kogemise ja soo seost. Varasemad uuringud, mis ei ole äkkhülgamise kasutamise ja soo vahel seost leidnud ning ei ole leitud ka kindlat vastust digitaalse romantilise väärkohtlemise kogemise ja soo vahelisele seosele, pigem viitavad äkkhülgamise kogemise ja soo vahelise seose puudumisele.

Mitmed eelnevad romantilist äkkhülgamist käsitlevad uuringud on keskendunud äkkhülgamise kasutamise ja isiklike uskumuste vaheliste seoste uurimisele. Üks sellistest on Navarro et al. (2021) uuring, mis vaatles äkkhülgamise kasutamise ja kavatsuse omavahelisi seoseid isiklike uskumustega, nagu enesehinnang, võimutunnetus ja moraalne eraldatus ning leidsid positiivse seose äkkhülgamise kasutamise ja moraalse eraldatuse vahel. Samas äkkhülgamist kogenud inimeste kohta leidub informatsiooni tunduvalt vähem. Antud uurimuse eesmärgiks on just keskenduda romantilist äkkhülgamist kogenute ja nende isiklike väärtuste omavaheliste seoste uurimisele. Kasutan selleks varajases täiskasvanueas olevaid inimesi, kuna nemad puutuvad äkkhülgamisega kõige tihedamini kokku.

Isiklikud väärtused

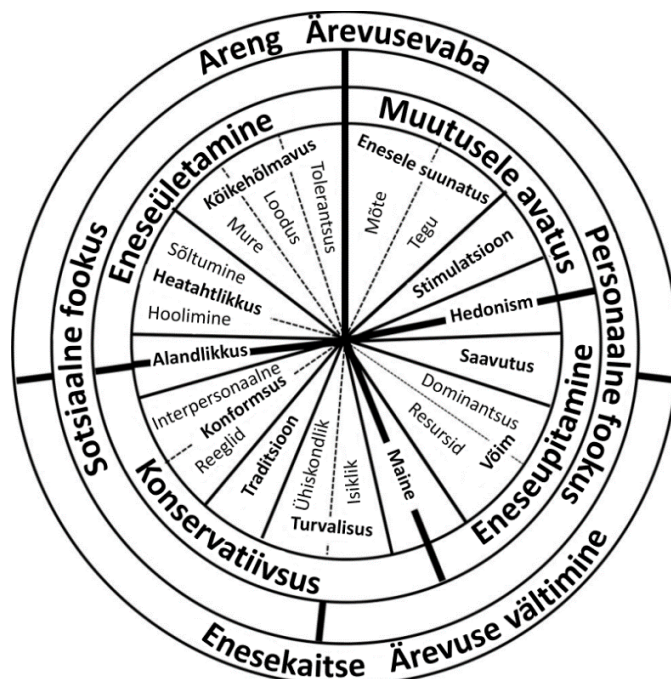
Väärtuseid võib näha kui tähtsuselt varieeruvaid elu juhtivaid põhimõtteid, mis esindavad mingit eesmärki või motivatsiooni ning on inimeste hoiakute ja käitumise aluseks (Schwartz, 1992). Romantilistes suhetes on tähtsal kohal inimeste vahelised sidemed ning kommunikatsioon (Jerves et al., 2013). Seega isiklikud väärtused, olles inimeste käitumise aluseks, mõjutavad ka romantiliste partnerite vahelisi interaktsioone. Romantilised partnerid omavad enamasti sarnaseid väärtusi ning on leitud, et partnerite sarnasus on positiivselt seotud suhte rahulolu ja kvaliteediga (Chi et al., 2020; Gaunt, 2006; Leikas et al., 2018; Van der Wal et al., 2023). Varasemad uuringud on näidanud ka, et indiviidid, kes omavad personaalse fookusega väärtusi,

nagu nauding, prestiiž ja edu, on pikaajaliste suhete jaoks vähem ihaldusväärased partnerid (Lopes et al., 2017; Loureto et al., 2022). On näha, et väärtused mõjutavad suhteid ning kuidas inimesed üksteisesse suhtuvad.

Üks enim kasutusel olevaid inimeste väärtuste mudeleid on Schwartz (1992) poolt välja pakutud isiklike väärtuste teooria. Selle hilisem edasiarendus (Schwartz et al., 2012) defineerib esialgse kümne väärtuse asemel 19 väärtust. Igat individuaalset väärtust saab kujutada ka ühtse ringjoonisena (Joonis 1), kus väärtused kujutavad endast järjepidevaid ning üksteisega seotud motivatsioone. Neid saab omakorda jaotada neljaks kõrgemaks väärtuseks kahedimensioonilises struktuuris. Esimese dimensiooni väärtust, muutusele avatus, seostatakse valmisolekuga uuteks ideedeks, tegudeks ja kogemusteks. See vastandub konservatiivsuse väärtusega, mida seostatakse enese piiramise, korra ja muutuste vältimisega. Teise dimensiooni väärtus, eneseupitamine, on seotud oma huvide järgimisega. See vastandub eneseületamise väärtusega, mida seostatakse teiste inimeste huvide enda omadest kõrgemale seadmisega (Schwartz, 1992; Schwartz et al., 2012).

Joonis 1

Schwartzi isiklike väärtuste ringjoonis (Schwartz et al., 2012)

Muutusele avatus

Inimesed, kes on madalama avatusega muutusele, otsivad tõenäolisemalt vähem uusi ja stimuleerivamaid kogemusi, nad proovivad vähem uusi asju ja võtavad vähem riske (Schwartz et al., 2012). Muutusele avatus võib omada eriti tähtsat rolli suhete algusperioodil selleks, et hõlbustada partnerite vahelise intiimsuse ja lõbu tunde kasvu (Van der Wal et al., 2023). Seega inimesed, kes on muutusele vähem avatud, võivad kogeda suuremaid takistusi oma partneriga lähedasemaks saamisel, mis võib viia kergemini suhte lõppemiseni. Nii partnerite vaheline vähene intiimsus (Bravo et al., 2017) kui ka igavustunne (Sprecher, 1994) on levinud suhte lõpetamise põhjused, mis võib viidata, et tõenäosus kogeda äkkhülgamist on suurem inimeste seas, kellel on madalam avatus muutusele.

Konservatiivsus

Konservatiivsuse väärtus viitab tahtele säilitada traditsioone ja hetkelist asjade seisust, mis tagab endaga kindlus ja turvalisustunde (Schwartz, 1992). Van der Wal et al. (2023) sõnul võivad konservatiivsuse väärtused omada suuremat rolli just suhte hilisemal perioodil, kui esialgne suhte uudsusega kaasnev põnevus on vähenemas ning tähtsamaks osutuvad suhte säilitamise strateegiad. Suhte alguses võivad konservatiivsed väärtused avaldada suhte arengule hoopis negatiivset mõju. Konservatiivsemad inimesed on motiveeritud järgima ühiskonna poolseid ootusi, mis vähendavad indiviidi autonoomsust (Schwartz & Sortheix, 2018). See võib takistada partnerite vahelise intiimsuse ja autonoomsuse teket, mis juba eelvalt mainitud Bravo et al. (2017) uuringu kohaselt on ühed enim raporteeritud suhte lõpetamise põhjustest. Navarro et al. (2021) varasem uuring näitas positiivset seost äkkhülgamise kasutamise ja moraalse eraldatuse ehk ühiskondlike standardite vastase käitumise õigustamise vahel. Seega äkkhülgamist kogemise rolli võivad jääda pigem inimesed, kes hoiavad ja järgivad ühiskondlike standardeid ehk püüavad säilitada olemasolevaid traditsioone, mis on omane konservatiivsuse väärtusele. Konservatiivsuse negatiivsed mõjud võivad suhte alguses saatuslikuks saada ning viia suhte lõppemiseni, seega võib oletada, et kõrgema konservatiivsusega inimesed võivad sattuda enam ka äkkhülgamise ohvriteks.

Eneseupitamine

Madal eneseupitamise väärtus viitab väiksemale enesehuvide järgimisele ja enesest realistlikuma või madalama arvamuse olemasolule pannes vähem tähtsust võimu ja saavutusvajadusele (Kwan et al., 2008; Schwartz, 1992; Schwartz et al., 2012). Äkkhülgamine kujutab endast vähest hoolivustunnet ja kaastundlikkust sisaldavat strateegiat (LeFebvre et al., 2019). Nagu eelnevalt on välja toodud, seostatakse antud strateegia kasutajaid moraalse eraldatusega, mis illustreerib ka enda tahtmiste esikohale seadmist läbi ühiskonnatavade vastase käitumise õigustamise (Navarro et al., 2021). Samas äkkhülgamise kogemine võib esile kutsuda mõtteviisi, kus suhte lõppemise põhjused omistatakse omapoolsetele puudustele ja nõrkustele ning leitakse, et süü asub just neis (LeFebvre et al., 2019). Kõrgem eneseupitamise väärtus kaitseb inimesi negatiivsete minapiltide eest (Alicke & Sedikides, 2009), seega äkkhülgamist kogemisel esinevad negatiivsed enesemõtted ja enesesüüdistamine võivad viidata ka nende madalama eneseupitamise väärtuse olemasolule.

Eneseületamine

Eneseületamise väärtuse prioriteediks on teiste heaolu väärtustamine suhtudes inimeste vastu heatahtlikult ja tundes nende üle muret, samal ajal tähtsustades vähem enda heaolu (Schwartz, 1992). Mikulincer et al. (2003) ja Monteoliva et al. (2018) leidsid, et inimestel, kellel on kõrgem eneseületamise väärtus esineb vähem kiindumuse vältimist. Samas kiindumuse vältimine on seotud positiivselt vähem otsekoheste lahkuminekustrateegiatega, sealhulgas äkkhülgamise, kasutamisega (Collins & Gillath, 2012; Powell et al., 2021). Äkkhülgamise ohvrite rolli seega võivad jääda inimesed, kellel ei esine partnerisse kiindumises raskusi ja väärtustavad eneseületamist. Samuti kujutab äkkhülgamine iseendast isekat tegu, kus teise suhte osapoolega katkestatakse kommunikatsioon ilma mingi põhjendusega (LeFebvre, 2017). Äkkhülgamise ohvrid näevad seda tihti kui vale, lapsiku ja haiget tegeva käitumisena (Navarro et al., 2021), mis viitab teiste heaolu hindamisele. Eelnevast võib järeldada, et äkkhülgamist kogevate inimeste seas on eneseületamise väärtus pigem kõrgem.

Hüpoteesid

Eelnevast informatsioonist võib järeldada, et äkkhülgamist võivad kogeda tihedamini teatud väärtustega inividid. Kuid uuringuid, mis seda on kinnitanud, leidub vähe ning olemasolevad

andmed tuginevad suuresti äkkhülgamist kasutanute vastustele. Need andmed ei ole piisavad selleks, et teha kindlaid järeldusi äkkhülgamist kogenu kohta. Kindlamate järelduste tegemiseks peab antud teemat põhjalikumalt uurima võttes huviorbiidiks just romantilist äkkhülgamist kogenu inimesed.

Antud uurimustöö eesmärgiks on uurida, kas romantilist äkkhülgamist kogenu vahel esineb seoseid isiklike väärtustega varases täiskasvanu eas. Lisaeesmärgiks on uurida, kas soo ja romantilise äkkhülgamise kogemuse vahel esineb seos. Tuginedes varasemasele kirjandusele püstitan järgmised hüpoteesid:

Hüpotees 1: Äkkhülgamist kogenu inimeste seas esineb madalam muutusele avatus võrreldes inimestega, kes ei ole äkkhülgamist kogenu;

Hüpotees 2: Äkkhülgamist kogenu inimeste seas esineb kõrgem konservatiivsus võrreldes inimestega, kes ei ole äkkhülgamist kogenu;

Hüpotees 3: Äkkhülgamist kogenu inimeste seas esineb madalam eneseupitamine võrreldes inimestega, kes ei ole äkkhülgamist kogenu;

Hüpotees 4: Äkkhülgamist kogenu inimeste seas esineb kõrgem eneseületamine võrreldes inimestega, kes ei ole äkkhülgamist kogenu;

Hüpotees 5: Romantilise äkkhülgamise kogemuse ja soo vahel ei esine seost.

Meetod

Valim

Uuringus oli tegu mugavusvalimiga. Kokku vastas küsimustikule 1004 inimest, kellest 490-l esines vastustes puuduvaid väärtusi ning 171 ei olnud 18-29 vanusevahemikus, mille tõttu välistasin need edasistest analüüsist. Alles jäänud valim koosnes 343 inimesest ($M = 22,23$; $SD = 2,60$). Neist 285 (83,1%) olid naised, 55 (16,0%) mehed ja 3 (0,9%) muust soost inimesed. Antud valimist eemaldasid veel 23 inimest, kes ei osanud vastust anda äkkhülgamise kogemise kohta ehk valisid vastusevariandi „ei oska öelda“. Edaspidised analüüsid tein 320 inimese suuruse valimiga ($M = 22,25$; $SD = 2,62$), kellest 265 (82,8%) olid naised, 52 (16,3%) mehed ja 3 (0,9%) muust soost inimesed. Seksuaalne orientatsioon varieerus, hõlmates 253 (79,1%) heteroseksuaalseid, 55 (17,2%) biseksuaalseid, 3 (0,9%) homoseksuaalseid ning 9 (2,8%) muu

seksuaalsusega inimesi. Suurem osa vastanutest, 204 (63,8%), omas keskharidust, 87 (27,2%) kõrgharidust, 13 (4,1%) põhiharidust või madalamat, 10 (3,1%) kutseharidust ning 6 (1,9%) muud haridust. Vastanutest oli suhtes 187 (58,4%), vallalised 86 (26,9%), vallalised, kuid pidid end ühe või enama inimesega seotuks 32 (10,0%), abielus 11 (3,4%) ning muus suhtestaatuses 4 (1,3%).

Mõõdikud

Uurimistöö oli osa suuremast uuringust, kus, kasutades Enesetõhusus Romantilistes Suhetes Skaalat (*Self-Efficacy in Romantic Relationships Scale*; Riggio et al., 2011), palusime osalejatel vastata lisaks küsimustele, mis käsitlesid enesetõhusust romantilistes suhetes. Käesoleva uurimistöö eesmärk ei olnud antud andmete uurimine, mistõttu jätsin need andmed analüüsist välja.

Väärtused

Isiklike väärtuste hindamiseks kasutasime Schwartzi portreeväärtuste küsimustiku (*Portrait Values Questionnaire, PVQ-RR*; Schwartz et al., 2012) eesti keelset tõlget (Tart et al., 2014), mis koosnes 57 väitest nagu „Ta tahab, et inimesed teeksid seda, mida ta neile ütleb“ ja „Talle on oluline tema isiklik kaitstuse ja turvatunne“. Uuritavad hindasid 6-pallisel skaalal (1 - pole üldse minu moodi, 6 - väga minu moodi), kui tugevalt antud väited nende kohta kehtivad. Castillo et al. (2024) uuringus olid inglise keelse versiooni Cronbachi alfad vahemikus ,75 (muutusele avatus) kuni ,85 (konservatiivsus). Aavik & Dobewall (2017) uuringus olid eesti keelse küsimustiku omad vahemikus ,50 (Turvalisus - Isiklik) kuni ,89 (Kõikehõlmavus – Loodus). Antud töös oli 19 väärtuse Cronbachi alfa vahemikus ,34 (Turvalisus - Isiklik) kuni ,89 (Kõikehõlmavus - Loodus), kus kõigi 19 väärtuse, peale Turvalisus - Isiklik, Cronbachi alfad olid kõrgemad kui ,50. Nelja kõrgema järgu väärtused olid samuti kõrgemad kui ,50. Muutusele avatus oli ,53, konservatiivsus ja eneseupitamine ,71 ning eneseületamine ,65.

Äkkhülgamise kogemus

Uuritavate äkkhülgamise kasutamise ja kogemise hindamiseks esitasime neile kaks küsimust: „Kas Teiega on kunagi romantiline ja/või seksuaalne partner järsku ja ilma seletuseta suhtluse katkestanud ehk kasutanud romantilist äkkhülgamist?“ ja „Kas Te olete kunagi romantilise ja/või seksuaalse suhte lõpetamiseks oma partneriga järsku ja ilma seletuseta suhtluse

katkestanud ehk kasutanud romantilist äkkhülgamist?“. Küsimustele vastamiseks said uuritavad valida nelja vastusevariandi vahel: „Ei“, „Jah, üks kord“, „Jah, mitu korda“ või „Ei oska öelda“.

Protseduur

Uuritavate värbamiseks kasutasime Tartu Ülikooli meililisti, sotsiaalmeediat ja isiklike tutvusi, kus edastasime osalejatele veebi põhise kutse. Uuringus osalemiseks pidi olema vähemalt 18-aastane. Antud uurimistöo oli osa suuremast uuringust, kus uuritavate leidmisesse panustasid neli üliõpilast. Algsesse valimisse panustasin 200 inimesega ning antud töö lõplikku valimisse 91 inimesega.

Uuringus osalejad täitsid anonüümse veebiküsimustiku *LimeSurvey* keskkonnas. Küsimustiku alguses tutvustati vastajale uurija tausta, uuritavat teemat, osalemise piiranguid ja andmete säilitamise viisi. Samuti tuletati meelde, et tegemist on anonüümse ja vabatahtliku uuringuga. Uuringus osalemise kutses ja küsitluse sissejuhatuses kasutati termineid “romantiline äkkhülgamine” ja “ghosting” asemel üldisemat fraasi “suhte lõpetamise viisid” selleks, et potentsiaalsed äkkhülgamise kohta olevad arvamused ei avaldaks mõju küsimustele vastamisel. Järgnevalt koguti uuritava kohta demograafilisi andmeid nagu vanus, sugu, seksuaalne orientatsioon, haridustase ja praegune suhtestaatus. Seejärel paluti täita 12 väitest koosnev romantilistes suhetes esineva enesetõhususe hindamise küsimustik. Sellele järgnes 57 väitest koosnev isiklike väärtusi hindav Schwartzi portreeväärtuste küsimustik. Peale väidetele vastamist esitati uuritavale romantilise äkkhülgamise definitsioon ja paluti vastata enda kokkupuutest äkkhülgamise kasutamise ja kogemisega. Uuringu lõpus toodi välja vaimse tervise abi saamise võimalused, kuhu oli soovi korral võimalik pöörduda.

Eetiline külg

Antud uurimistöo oli osa suuremast uuringust, mille läbiviimiseks taotleti eelnevalt eetikakomitee luba (375/M-10). Tegu oli anonüümse uuringuga, kus ei olnud võimalik kokku viia uuritavate tausta ja kogutud andmeid. Andmeid kogusime 2023. aasta septembrini, peale mida kustutasime need *LimeSurvey* keskkonnast. Andmeid säilitasime kuni 2025. aasta juulini Tartu Ülikooli OneDrive platvormil. Küsimustiku lõpus toime välja võimalused vaimse tervise abi saamiseks, kui uuring tekitas kellelgi ebamugavust, häiritust või muid vaimse tervise probleeme.

Statistiline analüüs

Analüüside teostamiseks kasutasin JASP programmi 0.18.3 versiooni. Kogu töös määrasin olulisuse nivoo väärtuseks 0,05. Äkkhülgamise kogemise ja isiklike väärtusi puudutavate hüpoteeside testimiseks kasutasin ühesuunalist dispersioonanalüüsi (ANOVA). Valisin antud meetodi, kuna sellega saab rohkema kui kahe grupi keskmisi võrrelda. Enne analüüsi teostamist testisin järgnevaid eeldusi: sõltuv muutuja oli vähemalt intervall skaalal ja sõltumatu muutuja oli kategoriaalne; vaatlused olid teineteisest sõltumatud; sõltuv muutuja oli gruppide lõikes normaaljaotuslik (asümmeetriakordaja ja järsakusastme väärtused vahemikus -1 ja 1); hajuvused võrreldavates gruppides olid sarnased (Levene'i test). Kõik eeldused, väljaarvatud hajuvuste sarnasus, olid täidetud. Analüüsides, kus sõltuvaks muutujaks oli konservatiivsus, eneseupitamine või eneseületamine, oli Levene'i testi p -väärtus suurem kui 0,05 ehk dispersioonid olid sarnased. Muutusele avatuse väärtusega läbi viidud analüüsi Levene'i testi p -väärtus oli väiksem kui 0,05 ehk dispersioonid ei olnud sarnased, seega vaatasin Welch'i testi. Kokku viisin läbi neli ANOVA analüüsi, kus sõltuvaks muutujaks oli üks neljast kõrgema järgu isiklike väärtuste skoorist. Analüüsist eemaldas inimesed, kes vastasid äkkhülgamise kogemise kohta „ei oska öelda“. Seega moodustus äkkhülgamise kogemise alusel kolm gruppi: 1) inimesed, kes ei olnud äkkhülgamist kogenud; 2) inimesed, kes olid äkkhülgamist kogenud ühe korra; 3) inimesed, kes olid äkkhülgamist kogenud rohkem kui ühe korra. Otsustasin jagada inimesed kolme gruppi selleks, et võimaldada põhjalikumat analüüsi ning uurida, kuidas äkkhülgamise kogemise arv võib tulemusi mõjutada.

Ühefaktorilise ANOVA läbiviimisel lähtusin Schwartzi (2016) esitatud juhendist. Selleks, et korrigeerida individuaalseid erinevusi vastuseskaala kasutamisel, kasutasin analüüsi teostamiseks nelja kõrgema isikliku väärtuse keskmistatud skoori. Esialgu arvutasin 19 isikliku väärtuse keskmised skoorid, milleks liitsin konkreetse väärtuse alla käivad väited ja jagasin need nende väidete arvuga. leidsin iga väärtuse alla kuuluvate väidete keskmise. Seejärel arvutasin kõigi 57 väite keskmise skoori ehk liitsin kõik 57 väidet ja jagasin väidete arvuga. Viimaks lahutasin igast 19 väärtuse keskmisest skoorist 57 väite keskmise skoori. Väärtuste skooride keskmistamine on oluline, kuna indiviidid erinevad üksteisest vastuseskaala kasutamise poolest ning see võib tulemusi moonutada (Schwartz, 2016). Üheks erinevuseks on vastuseskaala tõlgendamine, nad võivad hinnata kõiki väärtusi üldiselt kõrgemaks või madalamaks (Schwartz

et al., 1997). Keskmistamine aitab selliseid erinevusi eemaldada ning aitab mõista väärtuste erinevusi inimese enda keskmisest.

Äkkhülgamise kogemise ja soo vahelise interaktsiooni kontrollimiseks kasutasin hii-ruut testi, mille abil saab hinnata, kas kaks muutujat on omavahel seotud. Analüüsimeetodi valik oli mõjutatud andmete kujust, kus mõlemad muutujad olid kategoorilised. Analüüsi teostamiseks kontrollisin järgnevaid eeldusi: kaks kategoorilist muutujat; kaks või enam taset igal muutujal; grupid olid sõltumatud; piisavalt suur valim (lahtri *expected count* väärtus pidi olema 5 või rohkem vähemalt 80% lahtritest ja ühegi lahtri väärtus ei võinud olla väiksem kui üks). Analüüsist välistasin inimesed, kes märkisid end muust soost isikuks, kuna antud taseme inimeste arv oli teiste tasemetega võrreldes tunduvalt väiksem (moodustades kogu valimist vaid 0,9%) ja oleks rikkunud piisavalt suure valimi eeldust. Peale muust soost isikute eemaldamist olid kõik analüüsi eeldused täidetud.

Tulemused

Kirjeldav statistika

Tabelis 1 on esitatud äkkhülgamise kogemine soo gruppide lõikes. Rohkem kui pooltel inimestel puudus äkkhülgamise kogemus. Veidi üle veerandi oli seda kogunud üks kord ning väiksem osa oli seda kogunud rohkem kui üks kord. Kõigis kategooriates oli sugude jaotus sarnane, kuid enim oli esindatud naisi ning kõige vähem muust soost isikuid.

Tabel 1

Äkkhülgamise kogemine kolme soo grupi lõikes

Äkkhülgamise kogemine	Sugu			Kokku <i>n</i> (%)
	Naine <i>n</i> (%)	Mees <i>n</i> (%)	Muu <i>n</i> (%)	
Ei	143 (80,3)	33 (18,5)	2 (1,1)	178 (55,6)
Jah, ühe korra	80 (85,1)	14 (14,9)	-	94 (29,4)
Jah, mitu korda	42 (87,5)	5 (10,4)	1 (2,1)	48 (15,0)

Märkused. *n* = inimeste arv.

Selleks, et näha, mis väärtusi vastajad kõige kõrgemalt ja madalamalt hindasid, võrdlesin omavahel keskmistatud skooore. Neist oli näha, et eneseületamise ($M = 0,54$; $SD = 0,43$) ja muutusele avatuse ($M = 0,35$; $SD = 0,50$) väärtused omavad kõrgemaid skooore ning konservatiivsuse ($M = -0,30$; $SD = 0,43$) ja eneseupitamise ($M = -0,68$; $SD = 0,70$) väärtused madalamaid. Ühesuunalistes dispersioonanalüüsid kasutasin isiklike väärtuste keskmistatud skooore, seega on tabelis 2 välja toodud just nelja kõrgema järgu isikliku väärtuse keskmistatud skooride aritmeetilised keskmised ja standardhälbed äkkhülgamise kogemise gruppide lõikes. Muutusele avatuse, konservatiivsuse ning eneseületamise standardhälvete väärtused olid samas suurusjärgus, mis näitab, et antud valimite hajuvused olid sarnased. Eneseupitamise standardhälbed olid teistega võrreldes suuremad, seega valimi hajuvus oli laiaulatuslikum.

Tabel 2

Isiklike väärtuste keskmistatud skooride keskmised ja standardhälbed romantilise äkkhülgamise kogemise gruppide lõikes

Isiklikud väärtused	Äkkhülgamise kogemine	M	SD
Muutusele avatus	Ei	0,32	0,56
	Jah, üks kord	0,43	0,43
	Jah, mitu korda	0,35	0,39
Konservatiivsus	Ei	-0,28	0,46
	Jah, üks kord	-0,36	0,37
	Jah, mitu korda	-0,27	0,44
Eneseupitamine	Ei	-0,72	0,70
	Jah, üks kord	-0,62	0,70
	Jah, mitu korda	-0,62	0,72
Eneseületamine	Ei	0,57	0,43
	Jah, üks kord	0,53	0,45
	Jah, mitu korda	0,47	0,37

Märkused. M = keskmine; SD = standardhälve.

Romantilise äkkhülgamise kogemise seos isiklike väärtustega

Kõigi nelja isikliku väärtuse, muutusele avatuse ($F(2, 140) = 1,81; p = ,168, \eta^2 = 0,010$), konservatiivsuse ($F(2, 317) = 1,35; p = ,260, \eta^2 = 0,008$), eneseupitamise ($F(2, 317) = 0,85; p = ,429, \eta^2 = 0,005$) ning eneseületamise ($F(2, 317) = 0,97; p = ,380, \eta^2 = 0,006$), ühesuunalise ANOVA analüüside p -väärtused olid suuremad kui olulisuse nivoo 0,05 ehk romantilist äkkhülgamist mitte kogenud ja äkkhülgamist kogenud inimeste isiklike väärtuste keskmiste tulemuste vahel ei esinenud statistiliselt olulisi erinevusi.

Romantilise äkkhülgamise kogemise seos sooga

Hindamaks, kas romantilise äkkhülgamise kogemise ja soo vahel esineb statistiliselt oluline seos, kasutasin hii-ruut testi. Antud analüüsi ei kaasanud muust soost isikud nende väikse valimi tõttu, seega analüüsi teostasin 317 inimese suuruse valimiga ($M = 22,27; SD = 2,63$), kellest 265 (83,6%) olid naised, 52 (16,4%) mehed. Äkkhülgamise kogemise kategooriate vahel oli sugude jaotus sarnane, kus enamuse moodustasid naised ning väiksema osa mehed. Hii-ruut testist selgus, et äkkhülgamise kogemine ei erinenud sugude lõikes statistiliselt olulisel määral ($X^2(2, N = 317) = 2,00, p = ,367$).

Arutelu

Antud töö eesmärgiks on uurida, kas romantilist äkkhülgamist kogenute vahel esineb seoseid isiklike väärtustega varases täiskasvanu eas. Samuti uurisin, kas romantilise äkkhülgamise kogemuse ning inimese soo vahel esineb seos. Põhinedes varasemale kirjandusel püstitasin viis hüpoteesi.

Esimeseks hüpoteesiks oli, et äkkhülgamist kogenud inimeste seas esineb madalam muutusele avatus võrreldes inimestega, kes ei ole äkkhülgamist kogenud. Antud hüpotees ei leidnud kinnitust. Kuigi varasemalt leitu, et muutusele vähem avatud inimesed võivad kogeda raskusi partneritega lähedasemaks saamisel ning seetõttu kogeda kergemini suhete lõppemist (Van der Wal et al., 2023), võiks viidata ka suuremale tõenäosusele kogeda äkkhülgamist, siis võib antud seose puudumist seletada järgnev. Kuna muutusele vähem avatud inimesed pigem väldivad riskantseid olukordi (Schwartz et al., 2012), siis võivad nad olla oma suhtluspartnerite valikus ettevaatlikumad, vältida endast silmnähtavalt erinevaid inimesi ning otsida inimesi, kes tunduvad olema nende endi sarnased. Sellisel viisil käitudes võivad nad enam kokku sattuda

sarnaste isiklike väärtustega inimestega, mis tõstab ka suhte püsima jäämise tõenäosust. Varasemad uuringud kinnitavad, et romantilised partnerid, kes omavad sarnaseid väärtusi kogevad rahulolevamat ja kvaliteetsemat suhet (Chi et al., 2020; Gaunt, 2006; Leikas et al., 2018; Van der Wal et al., 2023). Veel üheks võimalikuks põhjuseks, miks äkkhülgamist kogenud inimeste seas ei esine madalamat muutusele avatust võib tuleneda sellest, et madalama muutusele avatusega inimesed ei pane end olukordadesse, kus nad võiksid antud kogemusega kokku puutuda. Muutusele vähem avatud inimesi iseloomustab väiksem tahe kogeda uusi ja stimuleerivaid kogemusi (Schwartz et al., 2012), kuid romantiliste suhete loomine on iseenesest riski võtmise, mis sisaldab endas paljude uute situatsioonide kogemist. Seda eriti sotsiaalmeedias, mida tänapäeval aktiivselt suhete loomisel, hoidmisel (Fox & Warber, 2013; Freedman et al., 2019) ning selle tõttu ka suhete katkestamisel kasutatakse. Muutusele vähem avatud inimesed võivad antud kanalitest hoiduda romantiliste suhete leidmisel ning eelistada traditsioonilisemaid ning kindlmaid meetodeid.

Teine hüpotees, et äkkhülgamist kogenud inimeste seas esineb kõrgem konservatiivsus võrreldes inimestega, kes ei ole äkkhülgamist kogenud, ei leidnud kinnitust. Eelnevates uuringutes leiduv informatsioon, et konservatiivsete inimeste kalduvus järgida ühiskonna poolseid tavasid ning nende vähenenud autonoomsus (Schwartz & Sortheix, 2018) võib negatiivselt mõjutada intiimsuse teket suhetes ning seeläbi viia suhte lõppemiseni (Bravo et al., 2017), võiks pigem viidata kõrge konservatiivsuse ja äkkhülgamise kogemuse seosele. Kuid antud seose mitte esinemist võib seletada asjaolu, et äkkhülgamine toimub suurema tõenäosusega sotsiaalmeedia poolt vahendatud kanalite läbi (LeFebvre, 2017), mis ei ole just kõige traditsioonilisem viis suhete loomiseks. Samuti ei tekita sotsiaalmeedia ning suhtlusäppide kasutamine romantilise partneri leidmisel tihtipeale suurt kindlustunnet, kuna inimesel on väiksem ülevaade sellest, kas ning kellega suhtluspartner veel võib romantilistel eesmärkidel suhelda. Mõlemad, nii traditsioonid kui ka turvalisustunne, on kõrge konservatiivsusega inimese jaoks tähtsad omadused (Schwartz, 1992). Nende puudumise tõttu olukordades, kus äkkhülgamine kõige enam esineb, võib tähendada, et kõrge konservatiivsusega inimesed ei puutu äkkhülgamisega piisavalt kokku, mille tõttu ei leidu ka äkkhülgamist kogenute seas piisavalt suurt positiivset seost konservatiivsusega.

Kolmas hüpotees, et äkkhülgamist kogenud inimeste seas esineb madalam eneseupitamine võrreldes inimestega, kes ei ole äkkhülgamist kogenud, ei leidnud kinnitust. Kuigi Alicke & Sedikides (2009) leidsid, et kõrgem eneseupitamine kaitseb inimesi negatiivsete minapiltide eest, ei pruugi see alati olla piisav, et kaitsta neid äkkhülgamise kogemisega kaasnevate negatiivsete emotsionaalsete tagajärgede eest. Selle tõttu ei saa tingimata väita, et äkkhülgamise kogemine sõltub kõrgemast või madalamast eneseupitamise väärtusest. Äkkhülgamise kogemusest tulenevad negatiivsed mõtted ja enesesüüdistamine (LeFebvre et al., 2019) võivad inimeste enesehinnangule mõjuda hoopis tugevamalt ning kompleksemalt, mida ei saa pelgalt kõrge eneseupitamise väärtusega eemal hoida. Samuti ei tähenda äkkhülgamise kogemine alati, et inimesele on ilma põhjenduseta liiga tehtud. Kuigi Navarro et al. (2021) leidsid, et äkkhülgamise kasutajaid seostatakse enda tahtmiste esikohale seadmisega, ei välista see võimalust, et äkkhülgamist kogenud inimene ei kutsu oma enda negatiivse käitumisega teises inimeses äkkhülgamise kasutamist esile.

Neljas hüpotees, et äkkhülgamist kogenud inimeste seas esineb kõrgem eneseületamine võrreldes inimestega, kes ei ole äkkhülgamist kogenud, ei leidnud kinnitust. Äkkhülgamist kogenud inimesed näevad äkkhülgamist kui vale, lapsiku ja haiget tegeva käitumisena (Navarro et al., 2021), mis iseenesest näitab antud inimeste arusaama äkkhülgamisest kui negatiivsest käitumisviisist. Kuid samas leidsid Navarro et al. (2021) oma uuringus ka seda, et äkkhülgamise kogemine on positiivselt seotud hilise äkkhülgamise kasutamisega. Antud tulemused illustreerivad äkkhülgamise kogemise kompleksemat mõju inimeste käitumisele ning võivad olla üheks selgituseks, miks kõrgema eneseületamise ja äkkhülgamise kogemise vahel ei leidunud olulist seost. Inimesed võivad aru saada äkkhülgamise negatiivsetest mõjudest, kuid samas võivad nad antud kogemusest alateadlikult õppida ja seda ise tarvitama hakata. Kuna inimesed võivad sellise käitumisviisi üle võtta ning ise äkkhülgamise kasutajateks hakata, tähendab see seda, et nii äkkhülgamist kogenud ja kasutanud inimeste seas võib leiduda sarnase eneseületamise tasemega inimesi.

Tulemustest selgus, et ühelgi isiklikul väärtusel ei ole seost äkkhülgamise kogemusega. Sellised ühtsed tulemused võivad viidata üldisematele põhjustele, mis seletavad kõigi nelja isikliku väärtuse ja äkkhülgamise kogemuse vaheliste seoste puudumist. Üheks selliseks põhjuseks võib olla mõni muu muutuja, mis mõjutab äkkhülgamise kogemust tugevamal määral.

Kuna äkkhülgamine toimub tihedamalt läbi tehnoloogia, võivad inimesed suuremat tähelepanu pöörata suhtluspartnerite pinnapealsematele joontele, nagu välimus, suhtlemisviis, staatus või finantsiline seisukord. Antud informatsioon on suhtlusäppides või sotsiaalmeedia kontodel palju kättesaadavam, seega ei pruugigi nad suhtluspartnerit piisavalt tundma õppida ning nende väärtusi välja selgitada enne kui nad pöörduvad äkkhülgamise taktika kasutamise juurde. Üheks mõjutajaks võib olla ka periood, millal äkkhülgamist kogetakse. Kas selleks on suhtlemise algusperiood, kui inimesed langetavad äkkhülgamise kasutamise otsuse lähtudes pinnapealsematest faktoritest. Või on selleks hoopis hilisem periood, kus partnerid tunnevad üksteist juba paremini ning äkkhülgamise kasutamise otsus on mõjutatud juba sügavamatest faktoritest, nagu isiklikud väärtused. Samuti võib mõjutajaks olla ka viis, kuidas inimesed suhtlevad. Kas suhtlus toimub ainult või peamiselt läbi tehnoloogia, kus kergesti kättesaadav info on pinnapealsem ning kaldutakse selle alusel otsustama äkkhülgamise kasutamise üle. Või suheldakse peamiselt tehnoloogiast sõltumatult ning füüsiliselt kokku saades, mis vajab suurema ressursi panustamist ning mille tõttu ei kalduta liiga kergekäeliselt äkkhülgamist kasutama vaid õpitakse suhtluspartnerid enne rohkem tundma.

Viiendaks püstitasin hüpoteesi, et romantilise äkkhülgamise kogemuse ja soo vahel ei esine seost. Hüpotees sai kinnituse, soo ja romantilise äkkhülgamise kogemuse vahel ei leitud statistiliselt olulist seost. Varasemad uurimused toetavad saadud tulemust. Kuigi eelnevad uuringud ei ole otseselt äkkhülgamise kogemise ja soo vahelisi seoseid uurinud, on uuritud äkkhülgamise kasutamist. Äkkhülgamise kogemine ja kasutamine on oma loomult küll erinevad tegevused, kuid olles teadlik äkkhülgamise kasutamise seosest sooga võib oletada, milline on äkkhülgamise kogemise ja soo vahelise seose võimalik olemus. Varasemad uuringud ongi leidnud, et äkkhülgamise kasutamise ja soo vahel ei esine olulist seost (Navarro et al., 2020; Navarro et al., 2021). Kuigi Biolcati et al. (2022) leidsid, et naised kasutavad suurema tõenäosusega äkkhülgamise sarnaseid tegevusi, ei leidnud ka nemad seost otsese äkkhülgamise kasutamise ja soo vahel. Nii äkkhülgamise kogemise kui ka selle kasutamise samasugune interaktsioon sooga võib vihjata nende sarnaste alusmehhanismide olemasolule. Navarro et al. (2021) leid, et äkkhülgamise kogemine on seotud hilisema äkkhülgamise kasutamisega, samuti näitlikustab nende omavahelisi seoseid. Samuti ei ole soo roll muudes romantiliste suhetega seonduvates temades tihtipeale selge. Seda illustreerivad mitmed romantilise väärkohtlemise ja

soo vaheliste uuringute vastandlikud tulemused (Bennet et al., 2011; Finn, 2004; Reed et al., 2017; Zweig et al., 2013; Wolford-Clevenger et al., 2016).

Uurimistöo tugevused

Antud uurimistöo tähtsus seisneb käsitletavas teemas mida pole siiani piisavalt uuritud. Romantiline äkkhülgamine üldiselt on vähe uuritud valdkond, kus enamus uuringuid keskendub äkkhülgamist kasutanud inimestele. Vaid mõned uuringud on suuremat tähelepanu pööranud äkkhülgamist kogeenutele ning seda ka seonduvalt muude teemadega, mitte isiklike väärtustega. Antud töö aitab paremini mõista romantilise äkkhülgamise kogemise ja isiklike väärtuste vahelisi seoseid. Samuti aitab see paremini mõista soo rolli romantilistes suhetes. Sooliste erinevuste puudumine romantilise äkkhülgamise kogemises näitab, et sugude vahelised kogemused ei pruugi alati teineteisest nii palju erineda kui arvata võib. Nii mehed kui naised võivad kogeda sarnases koguses romantilistest suhetest tulenevaid negatiivseid tagajärgi.

Uurimistöo piirangud ja edasised uurimissuunad

Uuringus leitud tulemuste tõlgendamisel tuleb arvestada võimalike piirangutega. Üheks neist on valimi jaotus romantilise äkkhülgamise kogemise gruppide lõikes. Kogu valimi suurus ei olnud üldiselt väike, kuid inimeste jaotumine kogemise gruppide lõikes (ei; jah, ühe korra; jah, mitu korda) ei olnud tasakaalus. Äkkhülgamist mitte kogenuite gruppi kuulus veidi üle poolte osalejate, ühe korra kogenuite gruppi üle veerandi ning kõige väiksem osa kuulus mitu korda kogenuite gruppi. Äkkhülgamist kogenuid gruppide palju väiksemad suurused võivad mõjutada analüüside statistilist võimsust, mis võivad omakorda mõjutada äkkhülgamise kogemise ja isiklike väärtuste vahel leitud seoseid. Tulevastes uuringutes on kindlasti soovitatav kasutada suuremat valimit selleks, et gruppide suuruste vahelised erinevused ei mõjutaks liialt uurinu tulemusi. Samuti võib kaaluda äkkhülgamise kogemise kordade mitte arvestamist ning gruppide kokku liitmist.

Järgmine piirang puudutab samuti valimit ning selleks on valimi sooline jaotus, kus enamus osalejatest on naissoost inimesed. Meeste ja muust soost isikute osakaal on tunduvalt väiksem. Muust soost isikute väikse arvu tõttu ei saanud neid kaasata romantilise äkkhülgamise kogemise ja soo vaheliste seoste uurimise analüüsi. Kuigi meeste osakaal on muust soost isikutega võrreldes tunduvalt suurem, ei ole see siiski võrreldav naiste osakaaluga. Piisava

soolise tasakaalu puudumine võib mõjutada ka saadud tulemusi. Sugude jaotus võib olla tingitud uuritavate värbamise meetoditest, milleks olid Tartu Ülikooli meililist, sotsiaalmeedia ja isiklikud tutvused. Suur osa valimist võib moodustada praegustest ja varasematest psühholoogia tudengitest, kellest meeste arv on väiksem. Samuti on uurimistöo osa suuremast uuringust, kus enamasti inimesi, kes inimeste värbamisega tegelesid, olid ise naissoost, seega võis küsimustiku kutse sattuda valdavalt naissoost inimeste kätte. Antud uuring on üks esimesi samme romantilise äkkhülgamise kogemise ja soo seoste uurimises, kuid edasistes uuringutes, peaks suuremat tähelepanu pöörama just meeste ja muust soost inimeste leidmisele selleks, et sugude tasakaal oleks ühtlasem ning saadud tulemused kindlamad.

Veel üheks piiranguks võib olla uuringus osalejate isiklike väärtuste kaardistamine. Schwartzi isiklike väärtuste küsimustik on leidnud korduvat kasutust varasemates uuringutes ning on usaldusväärne viis isiklike väärtuste mõõtmiseks, kuid isiklikud väärtused võivad aja ja erinevate kogemustega muutuda. Antud uuring uuris inimeste väärtusi vaid peale äkkhülgamise kogemist, kuid ei teinud seda enne äkkhülgamise kogemist või vahetult selle kogemise ajal. Samuti ei küsitud osalejatelt kui kaua on nende kogemusest möödas, seega ei ole kindel, kas osalejad vastasin küsimustikule vahetult peale äkkhülgamise kogemist või oli sellest juba pikem aeg möödas. Sellest tulenevalt ei saa kindlalt väita, et osalejate poolt raporteeritud isiklikud väärtused küsimustiku vastamise ajal ning äkkhülgamise kogemise ajal on samad. Tulevased uuringud peaksid detailsemalt osalejatelt küsima, millal nende kogemus aset leidis, et seda analüüside tegemisel arvestada. Samuti võib üheks tulevaseks uurimissuunaks olla isiklike väärtuste kaardistamine enne ja pärast romantilise äkkhülgamise kogemist, et näha kas ja kuidas see võib väärtusi mõjutada.

Tulevastes uuringutes oleks samuti kasulik praeguseid leide laiendada, uurides võimalikke sekkuvaid muutujaid ning nende mõju isiklike väärtuste ja äkkhülgamise kogemise seosele. Üheks selliseks muutujaks võib olla periood, millal äkkhülgamine aset leiab. Kas see toimub suhtluse alguses või juba hilisemal perioodil, võib mõjutada millest ajendatult äkkhülgamist otsustatakse kasutada ning kas isiklikud väärtused võivad kummaski situatsioonis olla rohkem äkkhülgamise kogemusega seotud. Samuti võivad isiklikud väärtused omada erinevat tähtsust olenevalt, mis viisil inimesed suhtlevad. Kas see toimub peamiselt tehnoloogia vahendusel või füüsiliste kohtumistena. Uurimistöo ei käsitlenud neid teemasid, seega ei saa

kindlalt väita, milline mõju antud muutujatel isiklike väärtuste ja äkkhülgamise kogemise seosele on, seega saab nende uurimisega tegeleda edasistes uuringutes.

Kokkuvõte

Käesolev uuring ei leidnud statistiliselt olulisi seoseid romantilise äkkhülgamise kogemise ning isiklike väärtuste vahel. Lisaks näitas analüüs, et inimese soo ja äkkhülgamise kogemuse vahel ei esine seost. Antud uuring aitab kaasa äkkhülgamise kogemuse paremini mõistmiseks. Kuigi äkkhülgamise kasutamise ja isiklike väärtuste vahel ei leitud olulisi seoseid, on see vaid üks uuring antud teemal ning saadud tulemused ei välista, et tegemist võib olla palju kompleksemate seostega. Tulevastes uuringutes on soovituslik antud teemat detailsemalt uurida ning arvesse võtta ka äkkhülgamise kogemise potentsiaalset mõju isiklike väärtuste muutmisele ning võimalike sekkuvate muutujate mõju seoste esinemisele.

Kasutatud kirjandus

- Aavik, T., & Dobewall, H. (2017). Where is the location of “health” in the human values system? evidence from Estonia. *Social Indicators Research*, *131*(3), 1145–1162. <https://doi.org/10.1007/s11205-016-1287-4>
- Alicke, M. D., & Sedikides, C. (2009). Self-enhancement and self-protection: What they are and what they do. *European Review of Social Psychology*, *20*(1), 1–48. <https://doi.org/10.1080/10463280802613866>
- Bennett, D. C., Guran, E. L., Ramos, M. C., & Margolin, G. (2011). College students’ electronic victimization in friendships and dating relationships: Anticipated distress and associations with risky behaviors. *Violence and Victims*, *26*(4), 410–429. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.26.4.410>
- Biolcati, R., Pupi, V., & Mancini, G. (2022). Cyber dating abuse and ghosting behaviours: Personality and gender roles in romantic relationships. *Current Issues in Personality Psychology*, *10*(3), 240–251. <https://doi.org/10.5114/cipp.2021.108289>
- Bravo, V., Connolly, J., & McIsaac, C. (2017). Why did it end? breakup reasons of youth of different gender, dating stages, and ages. *Emerging Adulthood*, *5*(4), 230–240. <https://doi.org/10.1177/2167696817700261>
- Chi, P., Wu, Q., Cao, H., Zhou, N., & Lin, X. (2020). Relationship-oriented values and marital and life satisfaction among Chinese couples. *Journal of Social and Personal Relationships*, *37*(8-9), 2578–2596. <https://doi.org/10.1177/0265407520928588>
- Castillo, I., Tomás, I., Adell, F. L., & Álvarez, O. (2024). Can personal values moderate players’ affective states? *Current Psychology*, *43*(18), 16198–16209. <https://doi.org/10.1007/s12144-023-05569-y>
- Collins, T. J., & Gillath, O. (2012). Attachment, breakup strategies, and associated outcomes: The effects of security enhancement on the selection of breakup strategies. *Journal of Research in Personality*, *46*(2), 210–222. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2012.01.008>

- Crawford, M., & Popp, D. (2003). Sexual double standards: A review and methodological critique of two decades of research. *Journal of Sex Research, 40*(1), 13–26.
<https://doi.org/10.1080/00224490309552163>
- Finn, J. (2004). A survey of online harassment at a university campus. *Journal of Interpersonal Violence, 19*(4), 468–483. <https://doi.org/10.1177/0886260503262083>
- Fox, J., & Warber, K. M. (2013). Romantic relationship development in the age of Facebook: An exploratory study of emerging adults' perceptions, motives, and behaviors. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking, 16*(1), 3–7.
<https://doi.org/10.1089/cyber.2012.0288>
- Freedman, G., Powell, D. N., Le, B., & Williams, K. D. (2019). Ghosting and destiny: Implicit theories of relationships predict beliefs about ghosting. *Journal of Social and Personal Relationships, 36*(3), 905–924. <https://doi.org/10.1177/0265407517748791>
- Gaunt, R. (2006). Couple similarity and marital satisfaction: Are similar spouses happier? *Journal of Personality, 74*(5), 1401–1420. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2006.00414.x>
- Gottfried, J. (2024). *Americans' Social Media Use*. Pew Research Center.
<https://www.pewresearch.org/internet/2024/01/31/americans-social-media-use/>
- Jerves, E., Rober, P., & Enzlin, P. (2013). Characteristics of romantic relationships during adolescence: A review of Anglo-western literature. *MASKANA, 4*(2), 21–34.
<https://doi.org/10.18537/mskn.04.02.02>
- Kay, C., & Courtice, E. L. (2022). An empirical, accessible definition of “ghosting” as a relationship dissolution method. *Personal Relationships, 29*(2), 386–411.
<https://doi.org/10.1111/pere.12423>
- Kwan, V. S., John, O. P., Robins, R. W., & Kuang, L. L. (2008). Conceptualizing and assessing self-enhancement bias: A componential approach. *Journal of Personality and Social Psychology, 94*(6), 1062–1077. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.94.6.1062>

- LeFebvre, L. (2017). Phantom Lovers: Ghosting as a relationship dissolution strategy in the technological age. Raamatus N. M. Punyanunt-Carter, & J. S. Wrench (toim), *The impact of social media in modern romantic relationships* (lk 219–235). Lexington Books.
- LeFebvre, L. E., Rasner, R. D., & Allen, M. (2019). “I guess I’ll never know...”: Non-initiators account-making after being ghosted. *Journal of Loss and Trauma*, 25(5), 395–415. <https://doi.org/10.1080/15325024.2019.1694299>
- Leikas, S., Ilmarinen, V.-J., Verkasalo, M., Vartiainen, H.-L., & Lönnqvist, J.-E. (2018). Relationship satisfaction and similarity of personality traits, personal values, and attitudes. *Personality and Individual Differences*, 123, 191–198. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.11.024>
- Lopes, G. S., Barbaro, N., Sela, Y., Jeffery, A. J., Pham, M. N., Shackelford, T. K., & Zeigler-Hill, V. (2017). Endorsement of social and personal values predicts the desirability of men and women as long-term partners. *Evolutionary Psychology*, 15(4), 1–8. <https://doi.org/10.1177/1474704917742384>
- Loureto, G. D., Gouveia, V. V., Fonsêca, P. N., Gonçalves, M. P., Santos, W. S., Monteiro, R. P., & Freires, L. A. (2022). Desirability of a long-term partner: Effects of Life Strategies and endorsement of basic values. *Personality and Individual Differences*, 184, 1-5. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2021.111181>
- Mikulincer, M., Gillath, O., Sapir-Lavid, Y., Yaakobi, E., Arias, K., Tal-Aloni, L., & Bor, G. (2003). Attachment theory and concern for others’ welfare: Evidence that activation of the sense of secure base promotes endorsement of self-transcendence values. *Basic and Applied Social Psychology*, 25(4), 299–312. https://doi.org/10.1207/s15324834basp2504_4
- Monteoliva, A., García-Martínez, J. M., Sánchez Santa-Bárbara, E., & Calvo-Salguero, A. (2018). Attachment security, values, and prosocial attitudes. *Scandinavian Journal of Psychology*, 59(4), 368–377. <https://doi.org/10.1111/sjop.12442>

- Moreau, C., Li, M., De Meyer, S., Vu Manh, L., Guiella, G., Acharya, R., Bello, B., Maina, B., & Mmari, K. (2019). Measuring gender norms about relationships in early adolescence: Results from the Global Early Adolescent Study. *SSM - Population Health*, 7, 1–9. <https://doi.org/10.1016/j.ssmph.2018.10.014>
- Morgan, E. M. (2013). Contemporary issues in sexual orientation and identity development in emerging adulthood. *Emerging Adulthood*, 1(1), 52–66. <https://doi.org/10.1177/2167696812469187>
- Navarro, R., Larrañaga, E., Yubero, S., & VÍllora, B. (2020). Psychological correlates of ghosting and breadcrumbing experiences: A preliminary study among adults. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(3), 1-13. <https://doi.org/10.3390/ijerph17031116>
- Navarro, R., Larrañaga, E., Yubero, S., & VÍllora, B. (2021). Individual, interpersonal and relationship factors associated with ghosting intention and behaviors in adult relationships: Examining the associations over and above being a recipient of ghosting. *Telematics and Informatics*, 57, 1-12. Artikkel 101513. <https://doi.org/10.1016/j.tele.2020.101513>
- Perrin, A. (2015). *Social Media Usage: 2005-2015*. Pew Research Center. <https://www.pewresearch.org/internet/2015/10/08/social-networking-usage-2005-2015/>
- Powell, D. N., Freedman, G., Williams, K. D., Le, B., & Green, H. (2021). A multi-study examination of attachment and implicit theories of relationships in ghosting experiences. *Journal of Social and Personal Relationships*, 38(7), 2225–2248. <https://doi.org/10.1177/02654075211009308>
- Reed, L. A., Tolman, R. M., & Ward, L. M. (2017). Gender matters: Experiences and consequences of digital dating abuse victimization in adolescent dating relationships. *Journal of Adolescence*, 59(1), 79–89. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2017.05.015>

- Riggio, H. R., Weiser, D., Valenzuela, A., Lui, P., Montes, R., & Heuer, J. (2011). Initial validation of a measure of self-efficacy in romantic relationships. *Personality and Individual Differences, 51*(5), 601–606. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2011.05.026>
- Rus, H. M., & Tiemensma, J. (2017). “it’s complicated.” A systematic review of associations between Social Network Site use and romantic relationships. *Computers in Human Behavior, 75*, 684–703. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2017.06.004>
- Schwartz, S. H. (1992). Universals in the content and structure of values: Theoretical advances and empirical tests in 20 countries. Raamatus M. P. Zanna (toim), *Advances in Experimental Social Psychology* (Vol 25, lk 1–65.). Academic Press.
[https://doi.org/10.1016/s0065-2601\(08\)60281-6](https://doi.org/10.1016/s0065-2601(08)60281-6)
- Schwartz, S. H. (2016). Coding and analyzing PVQ-RR data (instructions for the revised Portrait Values Questionnaire). <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.35393.56165>
- Schwartz, S. H., Cieciuch, J., Vecchione, M., Davidov, E., Fischer, R., Beierlein, C., Ramos, A., Verkasalo, M., Lönnqvist, J.-E., Demirutku, K., Dirilen-Gumus, O., & Konty, M. (2012). Refining the theory of basic individual values. *Journal of Personality and Social Psychology, 103*(4), 663–688. <https://doi.org/10.1037/a0029393>
- Schwartz, S. H., & Sortheix, F. M. (2018). Values and subjective well-being. Raamatus E. Diener, S. Oishi, & L. Tay (toim), *Handbook of well-being* (lk 833-847). DEF Publishers.
- Schwartz, S. H., Verkasalo, M., Antonovsky, A., & Sagiv, L. (1997). Value priorities and social desirability: Much substance, some style. *British Journal of Social Psychology, 36*(1), 3–18. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8309.1997.tb01115.x>
- Sprecher, S. (1994). Two sides to the breakup of dating relationships. *Personal Relationships, 1*(3), 199–222. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.1994.tb00062.x>
- Zweig, J. M., Dank, M., Yahner, J., & Lachman, P. (2013). The rate of cyber dating abuse among teens and how it relates to other forms of teen dating violence. *Journal of Youth and Adolescence, 42*(7), 1063–1077. <https://doi.org/10.1007/s10964-013-9922-8>

Tart, I., Realo, A., & Aavik, T. (2014). PVQ adapteerimine (*avaldamata materjalid*).

van der Wal, R. C., Litzellachner, L. F., Karremans, J. C., Buitter, N., Breukel, J., & Maio, G. R. (2023). Values in romantic relationships. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 1-14
<https://doi.org/10.1177/01461672231156975>

Weisskirch, R. S., & Delevi, R. (2013). Attachment style and conflict resolution skills predicting technology use in relationship dissolution. *Computers in Human Behavior*, 29(6), 2530–2534. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2013.06.027>

Wolford-Clevenger, C., Zapor, H., Brasfield, H., Febres, J., Elmquist, J., Brem, M., Shorey, R. C., & Stuart, G. L. (2016). An examination of the partner Cyber Abuse Questionnaire in a college student sample. *Psychology of Violence*, 6(1), 156–162.
<https://doi.org/10.1037/a0039442>

Käesolevaga kinnitan, et olen korrektselt viidanud kõigile oma töös kasutatud teiste autorite poolt loodud kirjalikele töödele, lausetele, mõtetele, ideedele või andmetele.

Olen nõus oma töö avaldamisega Tartu Ülikooli digitaalarhiivis DSpace.

/Liisa-Airiin Räs/